František Šmahel

HRANICE PRAVDY

HUSOVY LISTY Z KOSTNICE

podle edice Bohumila Ryby

František Šmahel
Hranice pravdy

Ukázka elektronické knihy

hereticus
arrea

František Šmahel

HRANICE PRAVDY

HUSOVY LISTY Z KOSTNICE

podle edice Bohumila Ryby

Argo 2015

Kniha vychází s finanční podporou hlavního města Prahy.

Na obálce je použito vyobrazení Husa na hranici
z tzv. Leningradského rukopisu Kroniky Ulricha Richentala,
Národní knihovna Praha, sign, VII A 18, fol. 11r.

Argo, 2015

Copyright © František Šmahel, 2015
© Bohumil Ryba, dědicové, 2015

ISBN 978-80-257-1403-4 (váz.)
ISBN 978-80-257-1504-8 (e-kniha)

OBSAH

HRANICE PRAVDY 9

Hosté se sjíždějí 11
Domácí vězení 21
Planý poplach 31
Podivní svědkové 39
Přijel král 47
Sen březnové noci 55
Papežův útěk 63
V pasti 71
Dlouhé intermezzo 79
Předčasná radost 91
Zatmění slunce 97
Dvě cesty 109
Tajná rozmluva 119
Pokušitelé 127
Neodvolám 137
Poslední den 145
Pravda nezvítězí sama 153

Doslov do jiné doby 157
Ilustrovaná historie kostnického koncilu I–XVI

HUSOVY LISTY Z KOSTNICE 161

Ediční poznámka 263
Soupis Husových kostnických listů 265
Soupis vyobrazení 269

Ukázka elektronické knihy

František Šmahel

HRANICE PRAVDY

Hosté se sjíždějí

Hustá chumelenice rázem vystřídala slunnou pohodu říjnového dopoledne. Sněžilo, že bylo sotva vidět na krok. Sráznou alpskou soutěskou si zvolna razilo cestu několik povozů chráněných početnou skupinou jezdců. Na bocích jednoho z kočárů probleskovala pozlacená silueta papežského znaku. Vozkové se zimomřivě krčili v kapucích a čas od času pobízeli unavené koně dlouhými koženými biči.

Kolébání vozu by papeže málem uspalo, když pojednou neznámá síla vymrštila podřimujícího Jana XXIII. z měkkého sedadla a kočár prudce dosedl na bok. Janovo tělo zavinuté do přikrývek rozrazilo dvířka a dopadlo do zasněžené prohlubně. Opodál trčely loukotě zlámaného kola. Bezhlavě pobíhající kočové rozčílili nemohoucího papeže více než sama nehoda.

„Hněte sebou, ležím tu ve jménu ďáblově!“ rozkřikl se vztekle. Polekaný komorník pomohl papeži vstát, vozkové odněkud přivlekli náhradní kolo. Za chvíli už výprava pokračovala v cestě. Z příhody však zůstala v paměti ona podivuhodná věta, která papeži vyklouzla z úst a které byl později přikládán jiný smysl, než jaký původně měla.

Kdyby bylo pravda všechno, co se potají i veřejně vykládalo o tomto papeži, zasloužil by svým způsobem uznání. Pomluva přibývala k pomluvě, až nakonec převládlo domnění, že na papežském stolci sedí bývalý námořní lupič. Pravda byla méně křiklavá, a proto se jí nedostávalo sluchu. Nikoli papež Jan, nýbrž jeho příbuzní měli kdysi blízko k této nekalé, leč výnosné živnosti. On sám, pokud byl ještě mlád, snažil se spíše vyniknout v řečnictví a v poezii. Život však žádal své a mladý Baltazar

Cossa, jak znělo jeho původní jméno, pochopil, kde je jeho pravé místo. Válečná štěstěna mu přála. Zocelila ho, dopřála mu vítězství v několika pochybných bitvách a netušeně rozmnožila jeho majetek. Vše se mu dařilo, nic mu nebylo nedostupné. „Chtěl se stát papežem," praví o něm pochlebný životopisec, „a také se jím stal."

Nebylo to sice hned, Baltazar se však vrhl na náboženství se stejnou energií jako dříve na protivníka ve zbrani. Nebýt jeho, stěží by kdo uhradil výlohy spojené s koncilem v Pise, který měl odstranit více než třicet let trvající rozštěpení církve v hlavě i v údech. Koncil oba svářející se papeže sesadil a na jejich místo zvolil muže, jenž jediný byl s to volbu zaplatit. Baltazar Cossa změnil jméno, přes noc se z něho stal Jan, v pořadí papežů třiadvacátý. Mravy však nezměnil.

Jeho volba nebyla přijata s velkým nadšením. Pocházel z Neapole, a to v lidovém podání znamenalo, že byl napůl nevěrec. Kromě toho ve dne spal a v noci bděl. To bylo krajně podezřelé, nemluvě o tom, že se ve věcech víry vyjadřoval poněkud svérázně. Milánský arcibiskup, jak se proslýchalo, se proto pokusil důvěrně upozornit papeže, že by se o věroučných otázkách měl vyslovovat uvážlivěji.

„Ty skutečně věříš na zmrtvýchvstání?" upřímně se podivil papež. „Pak ses dočista zbláznil. Měl jsem tě za moudřejšího muže." Arcibiskup na tuto urážku nikdy nezapomene. Bude také na koncilu v Kostnici, kam se pomalu blíží papežův průvod a kam se Janovi ani trochu nechce. Není divu, církev má teď tři papeže, neboť nebylo moci, jež by přiměla sesazeného Benedikta XIII. a Řehoře XII. odstoupit. Každý z nich má své ochránce, každý z nich tvrdí, že jedině jemu náleží první místo v církvi. Co když nový koncil sesadí všechny tři? Jan XXIII. byl příliš dobrý počtář, aby tuto možnost nebral v úvahu. Nejvíce ho hnětlo, že jeho osud do značné míry závisí na záludném

Lucemburku Zikmundovi. Uherský král Zikmund byl jeden z prvních, kdo složil hold novému papeži. Jan XXIII. se mu odvděčil tím, že potvrdil jeho královský majestát a že mu pomáhal v cestě za říšskou korunou. Avšak papež, třebaže se rád honosil titulem právoplatného papežství, neměl dostatek autority, aby skoncoval s rozštěpením církve. Zde se naskytla jedinečná příležitost Zikmundovi. Kdyby se mu podařilo církev sjednotit, nesmírně by stoupla jeho prestiž, celá Evropa by uznala Zikmundovo právo na říšský trůn. Zikmund proto začal jednat na vlastní pěst. Koncem října 1413 oznámil, že jako „ochránce všeho křesťanstva" svolává na příští rok nové všecírkevní shromáždění do města Kostnice.

Papeži Janovi to nebylo příliš po chuti, věděl, že Zikmund podnikne cokoli, aby sjednocení církve dosáhl a upevnil své mocenské postavení. Tušil také, že se král nezalekne ničeho, že neuznají-li všechny konciliární „národy" volbu Baltazara Cossy za papeže, nechá ho Zikmund bez milosti padnout. A Janu XXIII. nezbývalo, než se koncilu zúčastnit a podrobit se jeho vůli.

Rok se sešel s rokem a Jan XXIII. se blíží k městu na břehu Bodamského jezera. Dne 27. října 1414 dorazil k jeho hradbám. V nejbližších dnech zahájí jednání koncilu, zatím stále ještě „ve jménu božím".

Kostnice už několik týdnů žila v přípravách a v očekávání slavné události. Výstavnému městu, z jedné strany téměř vzrůstajícímu k širé hladině jezera, z druhé k úpatí alpského masivu, jako by jeho krása ještě nestačila. Malíři, zedníci a tesaři měli plné ruce práce. Pro papeže Jana přestavovali biskupský palác, měšťanům opravovali fasády, klášterům spravovali krovy.

Ubytovat několik set hostů, církevní i světská knížata, právní poradce, služebnictvo, písaře a zástupce duchovenstva ze všech koutů Evropy nebyla žádná maličkost. Purkmistr Hanuš z Ulmu nevěděl, kde mu hlava stojí.

Dohlížel na řemeslníky, najímal strážce a biřice, aby ve městě udržel pořádek, a přísným okem poměřoval vzrůstající počet zjevných nevěstek, které se zdaleka sjížděly do Kostnice v předtuše velkého výdělku.

Koncem října se začali objevovat první návštěvníci. Jedny sem volala povinnost, druhé představa snadného živobytí, ať už šlo o řemeslníky, obchodníky či o kapsáře a podvodníky všeho druhu. Někteří sem však přijížděli z pouhé zvědavosti. Koncil sliboval být nevídanou událostí, a tu si nechtěli nechat ujít.

Město se mění v jedno velké tržiště. Calty a preclíky, klobásy a pečeně voní už zdaleka. Ryb je nadbytek a cena není zatím vysoká. Hospodyně však chtějí přivítat hosty slavnostněji, a tak vyhledávají spíše bažanty, tetřevy a divokou. Málokdo kupuje ústřice a hlemýždě – artikl vyzáblého Itala, ale s tím větším zájmem si je lidé prohlížejí. Na malé ztráty se nikdo neohlíží, všude se válejí zbytky jídel. Dělí se o ně žebráci s volně pobíhajícími slepicemi a vepři. Potulní obchodníci nabízejí zbytečné drobnosti, cizokrajní kupci vykládají brokáty, samety a krajky, nad hlavou obuvníků visí škorně k volnému výběru. V boční ulici, kde jsou dílny kovářů a zbrojířů, znějí údery kladiv od rána do večera. Úzkými ulicemi drkotají nejrůznější povozy, co chvíli si davem razí cestu spěšný kurýr na koni.

Ze všech stran se ozývají slova v mnoha jazycích, kardinálové na mezcích se proplétají pestrou změtí krojů i národností, sem tam je možno zahlédnout i Araba nebo černocha. Od domu k domu chodí žebraví žáci, pištci a harfenice. Přijeli také kejklíři. Před stanem se klátí vypelichaný medvěd, cikánka s opičkou vybírá drobné mince. Lidé do sebe strkají, hrubé žerty na pódiu neberou konce. Proudem teče v krčmách víno i pálenka. Křik a zpěv ruší měšťany do pozdních hodin a městští biřicové mají plné ruce práce.

Ukázka elektronické knihy

V podvečer 27. října hlahol zvonů na chvíli zastavil všechen ruch. Svatý otec Jan XXIII. je nablízku, ohlašovali heroldi, a zítra milostivě vstoupí do města Kostnice.

Papež přečkal noc v klášteře Kreuzlingen nedaleko Kostnice, aby jeho příjezd vyzněl, jak se sluší a patří. Druhý den zrána se davy lidí shlukovaly podél cesty, kudy se měl vzácný průvod ubírat. Papež si však dával na čas. Až před polednem, kdy opadla mlha, projeli slavobránou trubači a za nimi vysocí hodnostáři papežova doprovodu. Trubači spustili fanfáry, do městské brány vjíždí na ušlechtilém bělouši sám papež Jan XXIII. Majestátně vyklenuté obočí, ruka připravená k požehnání. Papež se zastavuje, korouhve se sklánějí, lidé poklekají a modlí se. Jan žehná přítomným, žehná i svatým ostatkům, pak vymění běloušе za pohodlná nosítka a průvod se ubírá k biskupskému paláci. Trubači znovu nadýmají tváře, lid volá VIVAT... V téže době se blížil z druhé strany ke Kostnici jiný Jan, vyhlášený kacíř a prokletý kněz. Jmenuje se Hus – posměváčky to svádí k narážkám. Je mu kolem čtyřicítky, má menší zakulacenou postavu, a když sejme biret, zasvítí mu pleš. Na první pohled by nikdo neřekl, že tento blahobytně vyhlížející kněz, jakých jsou všude tucty, se těší v Čechách neobyčejné vážnosti. Také on si zvolil dráhu kněze, aby měl pěkné roucho a snadné živobytí. Dlouho studoval, stal se knězem i profesorem Karlova učení a nic mu nebránilo, aby rozmnožoval výnosné úřady a pocty. Na této rozhodující životní křižovatce, kdy měl volit mezi církevní kariérou a mezi pokorným následováním Krista, rozhodl se jinak než většina. Nejen to, od této cesty už nikdy neustoupil, přestože k tomu měl nejednou příležitost.

Hus byl neúnavný a nesmírně pracovitý. Kázal v Betlémě, plnil své povinnosti na universitě a psal jedno dílo za druhým. Ve všem vynikal, a měl tudíž plno závistivců. Vědomí, že jeho reformní úsilí nalézalo stále širší ohlas,